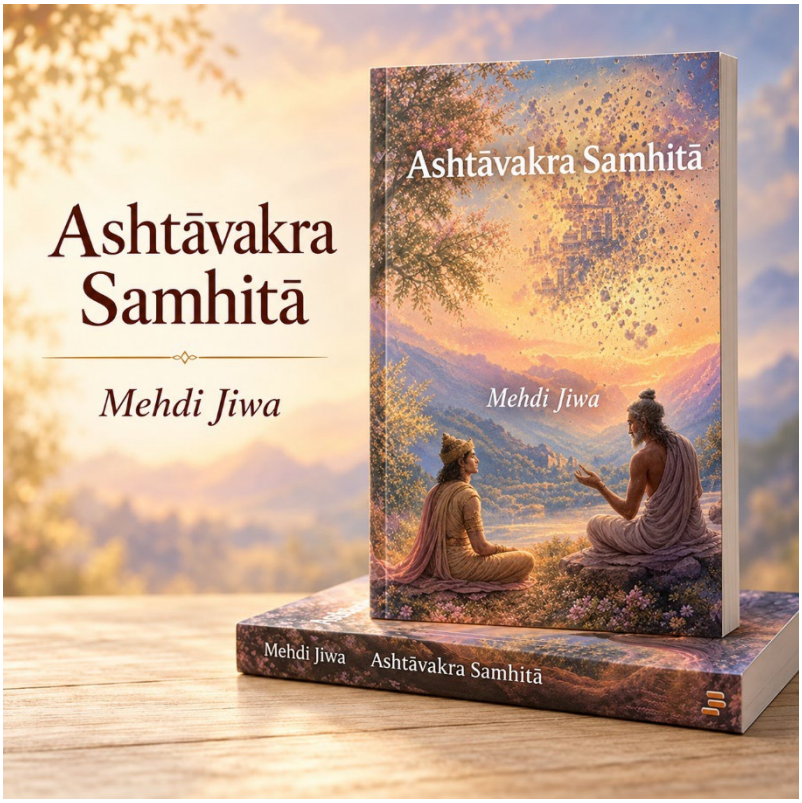

Een persoonlijke noot

Een vertaling zegt niet alleen iets over de tekst,
maar misschien wel evenveel over de vertaler.

Een handleiding of een contract kun je vrij nauwkeurig
van de ene taal naar de andere overzetten,
maar bij spirituele teksten ligt dat anders.

De woorden verwijzen naar ervaringen,
inzichten en werkelijkheden die zich niet volledig laten vastleggen.
Iedere vertaler maakt keuzes.
Iedere vertaler hoort iets anders meeklinken in dezelfde woorden.

Om te kunnen begrijpen waarom er opnieuw
een vertaling van de Ashtāvakra Samhitā is verschenen
en waarom deze uitgave de vorm heeft gekregen die zij nu heeft,
wil ik iets vertellen over mijn eigen relatie met deze bijzondere tekst.

Al op jonge leeftijd hielden grote levensvragen mij bezig.
Waarom leven wij? Is er een bedoeling in deze schepping?
Heb ik een taak of een bestemming?
Waarom bestaat er zoveel schoonheid en intelligentie in de natuur?
Wat is de betekenis van dit alles?

Mijn moeder bracht mij in contact met vele mensen:
priesters, kapelaans, een moellah, studenten filosofie en anderen.
Ik stelde hen mijn vragen, maar geen van de antwoorden
gaf mij werkelijk rust.

Wat ik om mij heen zag,
was niet het leven waarnaar ik verlangde.
Mensen waren druk, gehaast,
bezig met werken, zorgen en plannen.

Er moest toch meer zijn dan dat.

Toen ik ongeveer twaalf jaar oud was,
vond ik in een tweedehandsboekwinkel een klein boekje:
de Ashtāvakra Samhitā, vertaald door dra. C. Keus.

Ik werd getroffen door de woorden —
er was onmiddellijk een herkenning,
een gevoel van thuiskomen:

Het was alsof er een deur openging naar een wereld
waarvan ik altijd had vermoed dat zij bestond,
maar waarvan niemand mij het bestaan had kunnen bevestigen.

Sindsdien is deze tekst met mij meegereisd,
meer dan vijftig jaar lang.

Soms stond zij op de voorgrond van mijn leven,
soms op de achtergrond, maar nooit was zij werkelijk afwezig.

In de jaren daarna ontmoette ik vele stromingen en denkers:
westerse filosofie, Vedānta, yoga, boeddhisme,
christelijke mystiek, soefisme en vele anderen.

Ik ontdekte telkens nieuwe perspectieven,
nieuwe talen en nieuwe benaderingen,
maar steeds weer keerde ik terug
naar dezelfde woorden van Ashtāvakra.

Tijdens mijn studie en latere werkzaamheden
viel mij steeds sterker op hoezeer onze cultuur
gericht is op analyseren, begrijpen en verklaren.

Ons verstand wordt vaak gezien als de hoogste autoriteit.
Tegelijkertijd ontdekte ik via muziek, poëzie en meditatie
een andere manier van kennen.

Een vorm van weten die niet ontstaat doordat je iets begrijpt,
maar doordat iets in je resoneert.

De Ashtāvakra Samhitā behoort voor mij tot die tweede categorie.

Het is geen tekst die zich gemakkelijk laat samenvatten.
Zij beweegt zich eerder als muziek dan als een filosofisch betoog.
De woorden wijzen ergens naar,
maar wat zij aanwijzen ligt voorbij de woorden zelf.

Juist daarom ben ik in de loop van de jaren
steeds meer gaan beseffen dat spirituele teksten
niet alleen bestudeerd moeten worden;
zij moeten ook worden ervaren.

In de Indiase traditie wordt vaak onderscheid gemaakt
tussen śāstra en anubhava.

Śāstra verwijst naar de overgeleverde wijsheid,
de tekst, de leer.

Anubhava verwijst naar wat zich in ons leven ontvouwt
wanneer die wijsheid werkelijk wordt toegelaten.

Beide zijn belangrijk.
Zonder śāstra ontbreekt richting.
Zonder anubhava blijft kennis iets dat buiten ons staat.

Daarom heeft deze uitgave twee delen gekregen.

Het eerste deel bevat een nieuwe vertaling van de Ashtāvakra Samhitā.
Daarbij is geprobeerd de taal zo open en licht mogelijk te houden.
Veel vertalingen vullen de tekst aan
om hem vloeiender of begrijpelijker te maken.
Dat heeft zeker waarde, maar iedere toevoeging is ook een interpretatie.

In deze uitgave is bewust gekozen om de woorden
zo veel mogelijk ruimte te laten behouden,
zodat de lezer zelf kan luisteren, onderzoeken en ontdekken.

In het tweede deel heb ik mijn anubhava
van dit moment toegevoegd.

Het is geen commentaar, geen verklaring,
het is ook geen gezaghebbende interpretatie.

Het zijn slechts enkele ervaringen,
indrukken en herkenningen die
in meer dan vijftig jaar omgang met deze tekst zijn ontstaan.

Zie ze niet als aanwijzingen die gevolgd moeten worden,
maar als een uitnodiging om zelf te onderzoeken
en vooral te ervaren wat deze woorden in je doen.

De vraag is uiteindelijk niet alleen:

"Wat zegt Ashtāvakra?"

Maar misschien nog meer:

"Wat gebeurt er wanneer deze woorden werkelijk worden toegelaten?"

Mijn eerste vertaling uit 2006 ontstond vanuit een grote vreugde
over de samenhang tussen verschillende filosofische en religieuze tradities.
Overal zag ik dezelfde rivier stromen, al droeg zij andere namen.

Nu, twintig jaar later, voelt dat anders.
Niet omdat de tekst veranderd is,
maar omdat mijn verhouding tot de tekst veranderd is.

Sommige dingen hoeven niet uitgelegd te worden.
Soms is het voldoende om te luisteren.

Misschien is dat ook de reden
waarom deze uitgave twee stemmen heeft gekregen.

Anubhava

Hoofdstuk 1 Hoe bereik je zelfverwerkelijking?

Janaka zei:

1. *O Heer, leer mij,*

   Hoe wordt kennis verkregen?
   Hoe kan bevrijding worden ervaren?
   Hoe kan onthechting worden bereikt?

> De vraag van koning Janaka
> raakt meteen het hart
> van de Ashtāvakra Samhita:
>
> “Oh Heer, Leer mij.”
>
> “Leer mij” –
> opent
>
> Dan volgen de drie vragen:
>
> “Hoe wordt kennis verkregen?”
>
> Verkrijgen vraagt
> om openheid.
>
> In die grondhouding
> landt kennis.
>
> “Hoe kan bevrijding
> worden ervaren?”
>
> Ervaren vraagt om
> mee te gaan……
>
> Zo kun je ervaren
> wat bevrijding betekent.
>
> “Hoe kan onthechting
> worden bereikt?”
>
> Iets te willen bereiken
> vraagt om vertrouwen,

stilte.

Als je gaat voor het
Allerhoogste,
wat zou je je dan nog
kunnen binden?

Zo bereik je
heel natuurlijk
de staat van ongehechtheid.

Deze drie vragen
leven in de vraag
"Leer mij".

Draag deze drie vragen
altijd met je mee.

2. *Verlang je bevrijding, mijn kind —*
laat zintuiglijke objecten als vergif;
koester vergevingsgezindheid, oprechtheid,
mededogen, tevredenheid en waarheid —
het is nectar.

Asthāvakra nodigt je uit
om een zeer verheven
spirituele weg te gaan,

die je illusie
dat het vergankelijke
de werkelijkheid is
doet verdampen

en plaatst je in
een Eeuwige en Onvergankelijke
realiteit.

Je kunt deze reis niet
met je voeten gaan;
je zintuigen kunnen je
niet helpen.

Deze reis vraagt
om een goede voorbereiding.

Weet dat wat je zoekt
niet in iets verschijnt
buiten jou;

laat je bindingen
met de wereld daarom los
en keer naar binnen,

word stil,

zodat het zich kan tonen.

Ontwikkel vergevingsgezindheid,
het maakt je hart zacht
en laat liefde stromen.

Wees oprecht,
wees eerlijk, open
en houd niets achter.

Ontwikkel mededogen
en treed alles en iedereen tegemoet
met liefdevolle vriendelijkheid;

wees tevreden
en opgewekt;
laat je licht stralen.

Heb de waarheid lief,
spreek waarheid
zonder iets of iemand
te beschadigen.

Nu kunnen de woorden
van de Asthavakra
bij je resoneren

en je zult klanken horen
die verder gaan
dan het oor kan horen.

3. *Jij bent noch aarde, noch water,*
   noch vuur, noch lucht, noch ether;
   weet jezelf als de getuige van deze elementen —
   zuiver Bewustzijn

4. *Niet langer gebonden aan het lichaam,*
   rustend in Bewustzijn —
   ben je onmiddellijk gelukkig, vredig, vrij.
5. *Jij bent geen brahmaan, noch iets anders,*
   geen levensfase behoort jou toe;
   de zintuigen kennen jou niet —
   ongehecht, vormloos, getuige van alles ben jij —
   Wees gelukkig.
6. *Deugd en ondeugd, vreugde en smart*
   zijn van de geest, niet van jou —
   O Allesdoordringende, jij bent noch de doener, noch de genieter —
   je bent altijd vrij.

> Overweging van deze verzen
> ís bevrijding.
>
> "Ik ben dit niet"
>
> is geen afwijzing,
> geen ontkenning.
>
> Ontkenning bestaat alleen
> waar dualiteit is.
>
> Het is loslaten,
> niet tegenhouden.
>
> Het is als een groen blaadje
> dat verdort,
>
> loskomt van de boom
>
> en naar beneden valt.
>
> Het is geen falen,
> geen afwijzen.
>
> Loslaten is geen proces,
> geen doen;
> er is geen doener.
>
> Jij bent geen brahmaan,
> noch iets anders.
>
> Geen levensfase
> hoort jou toe.

Niet door de zintuigen
ben jij te kennen.

Hoe zou je kunnen loslaten
wat er nooit is geweest?

Hoe zou het vormloze,
pure bewustzijn,
het Zelf
dat is als de ruimte,

een vorm kunnen loslaten?

Je bent gelukkig,
in vrede,
vrij.

7. *Jij bent de ene Ziener van alles, altijd vrij;*
   dit alleen bindt —
   dat je de Ziener ziet als iets anders.
8. *Je bent gebeten door de zwarte slang — "ik ben de doener";*
   drink de nectar — "ik ben niet de doener" —
   Wees gelukkig.
9. *"Ik ben het ene, zuivere Bewustzijn" —*
   met dit heldere zien verbrand je het woud van onwetendheid;
   Je bent vrij van verdriet —
   Wees gelukkig.

Vrijheid en gebondenheid
staan niet tegenover elkaar;
het zijn beelden in je geest.

Je kan vrijheid in gebondenheid ervaren,
gebondenheid in vrijheid;

je kan gebondenheid in gebondenheid ervaren,
en vrijheid in vrijheid.

Door de objecten
en fenomenen af te wijzen
word je niet vrij.

Laat je beelden, ideeën
en bindingen in je geest los

en ervaar het zelf:
"ik ben vrij".

Het leven zal je dwingen
handelingen te verrichten;

door handelingen na te laten
bereik je niet de staat
van niet-handelen.

Laat de ideeën los
van dit is mijn functie,
dit is mijn taak in mijn leven.

En ontdek
"ik handel zonder te handelen".

Handelingen binden je niet,
handelingen bevrijden je niet.

Het is je geest die je bindt,
het is je geest die je bevrijdt.

Als je geest oplost
in het stille, pure bewustzijn,
verdwijnen alle grenzen,

gebondenheid lost op
in vrijheid;

Vrijheid lost op
in "zijn".

10. *Jij bent het ene, zuivere Bewustzijn,*
de allerhoogste gelukzaligheid, waarin dit universum verschijnt
zoals een slang in een stuk touw —
Wees gelukkig.

11. *Hij die van zichzelf denkt dat hij vrij is, is inderdaad vrij;*
en hij die denkt dat hij gebonden is, is inderdaad gebonden.
Zoals iemand denkt, zo wordt hij —
dit is waar.

De wereld verschijnt niet
in het pure, ongeconditioneerde
bewustzijn;

het illusoire beeld
dat wij voor werkelijkheid houden
toont zich in onze geest.

In diepe slaap
verdwijnt de wereld
van naam en vorm,

verschillen, afgescheidenheid
verdwijnen,
slechts eenheid, "zijn"
blijft over.

Mandukya spreekt niet voor niets
over de diepe slaap
als de "wetende" staat.

Als je geest ontwaakt,
verschijnt je "ik",
verschijnen namen en vormen;

eenheid toont zich
als verscheidenheid.

Hier ontvouwt zich
de wereld van dualiteit;

pas hier ontstaan begrippen als
vrijheid en gebondenheid.

Pas hier rijzen de vragen op:

Hoe wordt kennis verkregen?

Hoe kan bevrijding worden ervaren?

Hoe kan onthechting worden bereikt?

12. *Het Zelf is de getuige, allesdoordringend,*
volmaakt, non-duaal, vrij, puur bewustzijn;
het handelt niet, is ongehecht, wensloos, stil.
Door illusie lijkt het alsof het één is met de wereld.

In het pure, non-duale bewustzijn,
zonder kenmerk, zonder vorm,
lijkt een rimpeling,

waarin zich
een ijle stilte, vol potentie,
een droombeeld van sferen,
een wereld van vormen en namen
aftekenen.

Grenzen lijken geboren,
in dat vormloze, ongemanifesteerde;
een beeld lijkt geprojecteerd
te worden.

In kleine verdichtingen lijken
grenzen en limieten zich te tonen;
een "ik" ontstaat
en daarmee dualiteit,

zoals sneeuwvlokken ontstaan
in een wolk van waterdamp
in koude, ijle lucht.

In het pure bewustzijn
is geen plaats,
is geen tijd,
waar iets kan ontstaan.

Nergens
is werkelijk iets ontstaan;
nergens is iets toegevoegd.

En precies daarin
ligt het mysterie:

dat het onveranderlijke
zich niet verandert,

en toch

als alles verschijnt.

13. *Laat alle uiterlijke en innerlijke identificaties los,*
ook de waan dat je een weerspiegeling bent;
mediteer op het Zelf als kūṭastha —
onaangetast, non-duaal Bewustzijn.

…

Bevrijding
is loslaten.

Laat los
wat je niet bent;

je bent geen man of vrouw,
niet jong of oud,
geen naam, geen rol,
geen verhaal.

Ben ik dan “niets”?

Ook “niets” is een beeld
gemaakt door je geest;
“niets” ben je niet.

Ben ik dan puur bewustzijn?

Zolang de geest er een beeld van maakt,
ben je het niet.

Wat nu —

Asthāvakra geeft je
een medicijn,
een meditatie.

Mediteer op
kūṭastha.

Kūṭastha laat
zich niet definiëren,
laat zich niet pakken,
niet analyseren.

Mediteer op *kūṭastha*;

Soms is zij
als een bergpiek,
die hoger dan
het hoogste reikt.

Dan weer is ze
als een eenvoudig aambeeld,
onveranderbaar,
wat de smit ook smeedt.

Kūṭastha is en blijft
een mysterie.

Wie haar onderzoekt,
vindt
een lege schelp.

Mediteer op *kūṭastha*
raak niets aan,
houd niets vast.

Bevestig niet,
ontken niet,

weet niet —

en zie.

14. *Lange tijd ben je gebonden geweest, mijn zoon,*
door het touw van identificatie met het lichaam.
Weet met zekerheid: "Ik ben Bewustzijn" —
snijd het door en wees gelukkig.

15. *Jij bent ongehecht, geen doener,*
uit jezelf stralend, vlekkeloos.
Dit alleen is jouw gebondenheid:
dat jij samādhi beoefent.

Nu je mediteert op *kūṭastha*

neemt Aṣṭāvakra je mee —

voorbij wat eerst
als voltooiing voelde.

Eerst is daar de identificatie,
de binding aan het lichaam.

Als de woorden
"ik ben bewustzijn"
geheel zijn doorleefd,

valt het touw
dat je gebonden hield —

het touw dat nooit bestond.

Maar er zijn nog subtielere bindingen:

je bent ongehecht, geen doener,
en toch beoefen je meditatie.

> Zeer subtiel zijn
> de draden die je daaraan binden —
> dunner dan een haar,
> en toch sterker
> dan de dikste kabels.
>
> Kennis kan
> de grove binding doorsnijden,
>
> maar het lichte gevoel
> van vrijheid
>
> kan je nog binden
> aan kennis
> en aan geluk.
>
> Nee —
> het doorsnijden
> van één enkele draad
>
> is niet het einde
> van de reis.

16. *Laat droefheid (śoka) geen bezit van je nemen;*
    zie hoe het opkomt — en geen grond vindt.
    Jij bent vrij van alles wat verschijnt — blijf stil.

17. *Jij bent onafhankelijk, onveranderlijk,*
    ondoordringbaar, wijs,
    kalm en onwankelbaar.

    Laat alleen het verlangen
    naar puur bewustzijn overblijven.

18. *Weet dat het vormelijke onwerkelijk is*
    en het vormloze onveranderlijk.

    Door dit inzicht verstilt vanzelf de kringloop
    van verschijnen en verdwijnen.

> Laat droefheid je niet raken,
> maar weet,
> het gaat veel verder:

laat ook geluk
en de zoetheid van het leven
je niet raken;

blijf stil, kijk alleen maar toe
en zie hoe ze komen en gaan.

De beweging
blijft steeds weer dezelfde:
raak niet aan
en laat je niet raken;

blijf vrij,
zoek geen steun
bij het tijdelijke en vergankelijke.

Zo geldt het ook
voor het gemanifesteerde
en ongemanifesteerde:

zie hoe het gemanifesteerde verschijnt —
en verdwijnt;
en hoe het ongemanifesteerde
nooit afwezig is.

Je bent de Ziener,
vrij.

Ondersteun —
zonder iemand te zijn
die ondersteunt;

zonder iemand nodig te hebben
die jou ondersteunt.

Als je zo ook kijkt
naar handeling,
dan is er een Toekijker,
maar geen Doener.

Handelen
en niet-handelen,
vloeien samen
en verdwijnen;

en de cyclus
van het leven,
van zaaien en oogsten,

van actie en reactie,
stopt

en jij bent nog steeds
vrij.

19. *Net zoals in een spiegel*
binnen en buiten niet gescheiden zijn
in wat verschijnt, zo is het allerhoogste Zelf
binnen en buiten het lichaam.

20. *Net zoals ruimte*
binnen en buiten de pot niet gescheiden is,
zo is het onveranderlijke, allesdoordringende Brahman
in alle schepselen en dingen.

Het beeld in de spiegel
is niet binnen
en dat wat voor de spiegel staat,
is niet buiten.

Als je voor de spiegel staat,
is er een binnen en een buiten;
de spiegel kent geen
binnen of buiten,
hij is, en spiegelt.

Het allerhoogste Zelf
kent geen binnen of buiten,
geen hier of daar.

Het is
alomtegenwoordig,
ondeelbaar;

je kan zeggen
het is binnen en buiten
het lichaam,

maar ook:
het is noch binnen,
noch buiten.

Zo is het ook met de ruimte:
vanuit de pot gezien

is er ruimte binnen en buiten
de pot.

Vanuit de ruimte
is er slechts ruimte
waarin de pot
zich kan manifesteren

om vervolgens weer
opgenomen te worden
in ruimte.

Zo lijkt het
alsof het allerhoogste,
Brahman
in alle wezens en dingen
aanwezig is,

Ee alle wezens en dingen
in *Brahman*.